

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Кафедра захист рослин

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
професор Писаренко В.М

_____

“ ____ ” _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БІОМЕТОДИ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Освітньо-професійна програма - Екологія

спеціальності – 101 Екологія

галузь знань – 10 Природничі науки

освітній ступінь – бакалавр

факультет – агротехнологій та екології

Полтава
2019/2020 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Біометоди захисту рослин» освіти для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Екологія спеціальності 101 Екологія

Мова викладання: державна

Розробники: Поспелова Г.Д., доцент кафедри захист рослин, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри захист рослин,
Протокол від «___» _____ 20__ року №___

Схвалено науково-методичною радою спеціальності Екологія
Протокол від «___» _____ 20__ року №___

Голова науково-методичної ради
кандидат с.-г. наук, доцент _____

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин -	90
Кількість кредитів –	3
Місце в індивідуальному навчальному плані студента (обов'язкова чи вибіркова)	Вибіркова
Рік навчання (курс)	4
Семестр	2
Лекції (годин)	16
Практичні (семінарські) (годин)	14
Лабораторні (годин)	-
Самостійна робота (годин)	60
в т.ч. індивідуальні завдання (вказати вид) (годин)	-
Вид підсумкового контролю	залік

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Вивченню дисципліни «Біометоди захисту рослин» передують засвоєння: «Ботаніка», «Біофізика», «Неорганічна та органічна хімія»,

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни «Біометоди захисту рослин»: ознайомити майбутнього фахівця з сучасними теоретичними знаннями та практичними навичками з питань біологічного захисту сільськогосподарських рослин від шкідливих організмів і навчити його на основі знання досягнень науки і передового досвіду самостійно впроваджувати у виробництво біологічний захист, інтегровані системи захисту посівів і плодово-ягідних насаджень у виробничих умовах різних форм господарювання з урахуванням видового складу шкідливої та корисної фауни і флори, агрокліматичних умов району, тощо.

Основні завдання навчальної дисципліни: дати глибокі знання щодо: особливостей розвитку корисних організмів, місця мешкання окремих фаз їх розвитку, фенології та екології, навчити своєчасно виявляти, правильно встановлювати видову приналежність і на підставі економічних порогів шкідливості (ЕПШ) та рівня ефективності ентомофагів (РЕЕ) правильно підібрати ефективний комплекс заходів обмеження їх чисельності, не шкідливий для корисної фауни та довкілля.

Компетентності:

загальні:

- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

фахові:

- Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на

збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

Програмні результати навчання

- Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.
- Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.
- Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.
- Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Основи біологічного методу захисту рослин. Агробіоценози та їх енергетична структура.

Тема 2. Класифікація ентомопатогенних мікроорганізмів і типів спричинюваних ними захворювань (віруси, рикетсії, бактерії, гриби).

Тема 3. Ентомофаги та акарифаги з класу комах. Особливості розмноження та розвитку. Огляд основних рядів з класу комах.

Тема 4. Огляд ентомофагів та акарифагів шкідників сільськогосподарських культур і можливість їх використання в біометоді.

Тема 5. Продукти життєдіяльності організмів (токсини, антибіотики, фітоалексини, гормони, речовини, що впливають на поведінку комах).

Тема 6. Мікробіологічні препарати проти шкідників сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні).

Тема 7. Мікробіологічні препарати проти збудників хвороб сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні).

5. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	усього го	у тому числі				
		л	п	лаб.	н/п	с.р.
Тема 1. Основи біологічного методу захисту рослин. Агробіоценози та їх енергетична структура	19	2	2			20
Тема 2. Класифікація ентомопатогенних мікроорганізмів і типів спричинюваних ними захворювань (віруси, рикетсії, бактерії, гриби).	19	2	-			10
Тема 3. Ентомофаги та акарифаги з класу комах. Особливості розмноження та розвитку. Огляд основних рядів з класу комах	13	2	4			-
Тема 4 Огляд ентомофагів та акарифагів шкідників сільськогосподарських культур і можливість їх використання в біометоді	48	4	2			10
Тема 5. Продукти життєдіяльності організмів (токсини, антибіотики, фітоалексини, гормони, речовини, що впливають на поведінку комах	21	2	4			10
Тема 6. Мікробіологічні препарати проти шкідників сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні)		2	2			-
Тема 7. Мікробіологічні препарати проти збудників хвороб сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні).		2				10
Залік						
Усього годин	120	16	14			60

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1.	Тема 1. Основи біологічного методу захисту рослин. Агробіоценози та їх енергетична структура <i>Форми взаємозв'язків організмів у біоценозі</i>	2
2.	Тема 3. Ентомофаги та акарифаги з класу комах. Особливості розмноження та розвитку. Огляд основних рядів з класу комах <i>Особливості розвитку і розмноження ентомофагів і акарифагів. Напрями їх використання</i>	4
3.	Тема 4 Огляд ентомофагів та акарифагів шкідників сільськогосподарських культур і можливість їх використання в біометоді <i>Сезонна колонізація зоофагів. Інтродукція та акліматизація</i>	2
4	Тема 5. Продукти життєдіяльності організмів (токсини, антибіотики, фітоалексини, гормони, речовини, що впливають на поведінку комах <i>Біологічні та екологічні особливості будови та розвитку ентомопатогенних вірусів і напрями їх використання</i> <i>Особливості морфології і біології бактерій та характеристика груп, що використовуються в біометоді</i>	2 2
5	Тема 6. Мікробіологічні препарати проти шкідників сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні) <i>Особливості морфології і біології грибів та основні симптоматичні групи, що впливають на чисельність шкідливих фітофагів та бур'янів</i>	2

	Разом	14
--	--------------	-----------

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1.	Тема 1. Основи біологічного методу захисту рослин. Агробіоценози та їх енергетична структура <i>Біологічний метод захисту рослин. Історія його розвитку</i> <i>Симбіотичні відносини та їх модифікація (форезія, мутуалізм, коменсалізм)</i>	10 10
	Тема 2. Класифікація ентомопатогенних мікроорганізмів і типів спричинюваних ними захворювань (віруси, рикетсії, бактерії, гриби). <i>Типи паразитизму і їх використання в біологічному захисті рослин</i>	10
4	Тема 4 Огляд ентомофагів та акарифагів шкідників сільськогосподарських культур і можливість їх використання в біометоді <i>Сезонна колонізація комах. Принципи організації лабораторій і особливості використання у відкритому та закритому ґрунті</i>	10
5.	Тема 5. Продукти життєдіяльності організмів (токсини, антибіотики, фітоалексини, гормони, речовини, що впливають на поведінку комах <i>Препарати на основі біологічно-активних речовин (алелопатики)</i>	10
	Тема 7. Мікробіологічні препарати проти збудників хвороб сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні). <i>Біологічна регуляція чисельності бур'янів в агроценозах</i>	10
	Разом	60

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання для здобувачів вищої освіти денної форми навчання непередбачено.

9. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання, форми поточного і підсумкового контролю

Одним із обов'язкових елементів навчального процесу є систематичний поточний контроль знань студентів та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Одним із обов'язкових елементів навчального процесу є систематичний поточний контроль знань студентів та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за видами навчальної роботи:

- усне опитування (0-5);
- виконання завдань практичних занять (1-5) ;
- виконання завдань самостійної роботи (1-40);

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом (залік).

Критерій оцінювання усного опитування здобувачів вищої освіти

Рівень навчальних досягнень	Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень
Високий	5	Здобувачем вищої освіти надана повна відповідь на поставлене питання (не менше 90 % потрібної інформації).
Середній	4	Здобувачем вищої освіти надана відповідь з незначними неточностями (не менше 75% потрібної інформації).
Задовільний	3	Здобувачем вищої освіти надана відповідь, яка не розкриває суті питання або проблеми (не менше 60 % потрібної інформації).
Достатній	2	Здобувачем вищої освіти надана коротка відповідь з суттєвими помилками.
Низький	0-1	Здобувач вищої освіти знає лише деякі визначення, але зовсім не орієнтується у темі що розглядається

Критерій оцінювання виконання завдань практичних занять здобувачів вищої освіти

Рівень навчальних досягнень	Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень
Високий	5	Отриманні знання глибокі, дозволяють продемонструвати необхідні вміння та навички при виконанні лабораторних завдань, зроблені висновки чіткі і логічні.
Достатній	4	Вміння та навички здобувачів вищої освіти при виконанні лабораторних завдань оцінюються вище середнього але до висновків є зауваження.
Задовільний	3	Здобувач вищої освіти допускає помилки при застосуванні теоретичних знань на практиці, при виконанні лабораторних завдань невірно робить висновки.
Низький	1-2	Здобувач вищої освіти частково володіє теоретичними знаннями за темою лабораторного завдання нездатний вірно оцінити отримані результати.

Критерій оцінювання виконання завдань самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Рівень навчальних досягнень	Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень
Високий	30-40	Здобувачем вищої освіти опрацьовані всі теми винесені на самостійну роботу, дана повна відповідь на поставлені запитання. Мають місце деякі неточності, але студент логічно мислить, орієнтується у матеріалі, повністю розкриває суть питань
Середній	20-29	Здобувачем вищої освіти опрацьована більшість тем винесених на самостійну роботу, дана відповідь на поставлені запитання, але допущені суттєві помилки, спрощення, відсутні основні поняття та визначення
Задовільний	10-19	Здобувачем вищої освіти дана неповна відповідь на запитання, допущене невірне тлумачення основних процесів, не розкриті поняття, не дані визначення
Низький	1-9	Здобувачем вищої освіти надана коротка відповідь з суттєвими помилками або дана невірна відповідь на поставлене запитання

		відсутній
--	--	-----------

самостійна робота виконується в окремому зошиті і надається на перевірку викладачу

8. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни (спеціальність 101 - «Екологія» стаціонар)

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти			Разом
	Усне опи-тування	Виконання завдань		
		лабораторної роботи	самостійної роботи	
Тема 1. Основи біологічного методу захисту рослин. Агробіоценози та їх енергетична структура	5	5		10
Тема 2. Класифікація ентомопатогенних мікроорганізмів і типів спричинюваних ними захворювань (віруси, рикетсії, бактерії, гриби).				
Тема 3. Ентомофаги та акарифаги з класу комах. Особливості розмноження та розвитку. Огляд основних рядів з класу комах	5	5		10
Тема 4 Огляд ентомофагів та акарифагів шкідників сільськогосподарських культур і можливість їх використання в біометоді	5	5		10
Тема 5. Продукти життєдіяльності організмів (токсини, антибіотики, фітоалексини, гормони, речовини, що впливають на поведінку комах	10	10		20
Тема 6. Мікробіологічні препарати проти шкідників сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні)	5	5		10
Тема 7. Мікробіологічні препарати проти збудників хвороб сільськогосподарських культур (бактеріальні вірусні, грибні).				
Самостійна робота			40	40
Залік				
Разом:	30	30	40	100

10. Рекомендовані джерела інформації Основні

1. Дядечко М.П. Біологічний захист рослин /М.П.Дядечко, М.М.Палій, В.С.Шелестова. – Біла Церква, 2001. – 311 с.
2. Біологічний захист рослин. Методичні вказівки до лабораторних занять. – Київ, НАУ, 1998. – 50 с.
3. Бровдій В.М. Біологічний захист рослин /В.М.Бровдій, В.В.Гулій, В.П.Федоренко В.П. – Київ, 2004. – 351 с.

Допоміжні

1. Биологическая защита растений. /Под ред. д.б.н. М.В.Штерншис. – Москва: Колос, 2004. – 264 с.
2. Химическая и биологическая защита растений /Под ред.. Г.А.Беглярова. – Москва: Колос, 1983. – 350 с.
3. Іваненко П.П. Інтегрований захист рослин у закритому ґрунті /П.П.Іваненко, О.В.Приліпко, О.М.Цизь. – Київ: Урожай, 2002. – 111 с.
4. Білик М.О.Захист овочевих культур від хвороб і шкідників у закритому ґрунті /М.О.Білик, М.Д.Євтушенко, Ф.М.Марютін. – Харків: Еспада, 2003. – 459 с.
5. Экологический метод защиты яблоневого сада от вредных членистоногих на юге России /Е.С.Сугоняев, Т.Н.Дорошенко, В.Я.Яковук и др. – Санкт-Петербург, 2013. – 59 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт: www.dnsgb.kiev.ua - Державна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України.
2. Сайт: niu.@csl.freenet.kiev.ua - Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського